

پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی افغانستان

مقدمه:

آشنایی کمتر عده‌ای از استادان با میتودولوژی تحقیقات علمی، کمبود امکانات مادی، فیزیکی و لابراتواری برای انجام تحقیقات علمی و پایین بودن سطح کمیت و کیفیت تحقیقات علمی در نهادهای تحصیلات عالی افغانستان و به منظور انسجام و تنظیم امور تحقیقات علمی که به اقتضای معاصر افغانستان پاسخ داده بتواند، مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی افغانستان را مطابق معیارهای پذیرفته شده طرح و ترتیب نموده است.

وجود پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی دارای قابلیت اجرای تحقیقات علمی معیاری در سطح ملی و منطقوی به منظور کسب دانش و مرفوع ساختن نیازمندی‌های ملی کشور، دیدگاه عمده این پالیسی را تشکیل می‌دهد. بر مبنای این پالیسی، از طریق فراگیری میتودولوژی تحقیقات علمی و انکشاف مهارت‌های تحقیقی استادان، تلاش صورت می‌گیرد تا از یک طرف در راستای ایفای مسئولیت‌ها و مکلفیت‌های علمی و اکادمیک استادان، و از جانب دیگر در راه رشد علمی، مسلکی و تقویت روابط ایشان با همدیگر و نهادهای علمی، همکاری صورت گرفته تا در تحقق اهداف پلان استراتژیک وزارت تحصیلات عالی کمک گردد.

وضع فعلی:

امنیت، صلح و ثبات یکی از پیش شرط‌های اصلی برای رشد و پیشرفت هر جامعه می‌باشد. اما متأسفانه سه دهه جنگ در افغانستان ویرانی‌های فراوان؛ از جمله ویرانی شالوده‌های علمی و تحقیقی کشور را به دنبال داشت. برای جبران ویرانی‌های سه دهه جنگ در افغانستان، چهارده سال گذشته فرصت‌های خوبی را فراهم آورد. در این راستا کارهای فراوان اما غیر بسنده در زمینه‌های ارتقای ظرفیت علمی استادان، احیاء و انکشاف زیرساختها، رشد تحقیقات علمی، نوسازی نصاب تحصیلی و انکشاف مؤسساتی در پوهنتون‌ها صورت گرفته است. در حال حاضر داشتن تعدادی از استادان مجرب با درجات تحصیلی عالی و مهارت‌ها در تحقیقات علمی، موجودیت تسهیلات زیربنایی برای مراکز تحقیقات علمی و داشتن امکانات دسترسی به تکنالوژی معلوماتی در تعدادی از پوهنتون‌ها نقاط قوت در عرصه تحقیقات علمی محسوب می‌شود. موجودیت مورد تحقیقات علمی در سطح وزارت، موجودیت وجوه مالی کوتاه مدت در بودجه انکشافی و بالاخره نیازمندی جامعه به تحقیقات علمی فرصت‌های را در اختیار استادان قرار می‌دهد. در حالیکه آشنایی کمتر عده کثیری از استادان با میتودولوژی و مهارت‌های تحقیقات علمی، کمبود تسهیلات لابراتواری در اکثر پوهنتون‌ها، ناکافی

بودن منابع علمی در عده ای از مؤسسات تحصیلات عالی، علاقمندی کمتر بعضی از استادان به تحقیقات علمی و عدم موجودیت منابع مالی در بودجه عادی برای پیشبرد پروژه های تحقیقاتی، از نقاط ضعف در عرصه تحقیقات علمی شمرده می شود.

ضعیف بودن ارتباط علمی و مسلکی میان پوهنتون ها و مؤسسات ذیربط عامه و خصوصی، استفاده کمتر از نتایج تحقیقات علمی استادان در ساحات عملی و عدم آشنایی کافی اکثریت مؤسسات عامه و خصوصی در خصوص ارزش استفاده تحقیقات علمی به منظور رفع مشکلات و پیشرفت کاری شان، از زمره چالشها در عرصه تحقیقات علمی می باشد.

اهداف:

هدف عمومی:

تقویه تحقیقات علمی در پوهنتون ها و نهادهای تحصیلات عالی و مبادرت به علم آفرینی در کشور.

اهداف اختصاصی:

1. رشد و انکشاف مهارت های اعضای کادر علمی با معیارهای منطقی و جهانی در عرصه تحقیقات علمی هدفمند و مورد نیاز کشور به شمول تحقیقاتی که غرض ترفیعات علمی اجرا می شود.
2. فراهم آوری تسهیلات لازم برای اعضای کادر علمی جهت انجام کارهای علمی و تحقیقاتی در پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی کشور.
3. استفاده از نتایج و دست آوردهای تحقیقات علمی در رشد و انکشاف علمی، مسلکی، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی جامعه.
4. توسعه و تحکیم روابط و همکاری میان مراکز تحقیقاتی پوهنتون ها و سایر نهادها و ارگان ها، در بخش های تحقیقاتی.
5. تأمین منابع مالی از طریق اجرای تحقیقات علمی به منظور خودکفایی مالی پوهنتون ها.

مأموریت:

در این پالیسی موارد آتی به عنوان مأموریت مد نظر قرار دارد:

1- تقویه و گسترش تحقیقات علمی در پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی کشور.

از آنجاییکه تقویه دانش و مهارت های تحقیقاتی اعضای کادر علمی، نکته کلیدی در پیشبرد تحقیقات علمی پنداشته می شود. بناً برای این منظور مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی و آمریت انسجام تحقیقات علمی در پوهنتون ها به تدوین و تدویر برنامه های مشخص آموزشی در بخش های روش های تحقیق، روش تهیه مقالات، احصائیه، نمونه گیری، جمع آوری ارقام، دیزاین تجارب، تهیه گزارش تحقیق و ارایه آن و غیره می پردازند.

البته تدویر کنفرانس های علمی به صورت مشترک بین پوهنتونها فرصت های مناسب در این بخش ها به شمار می آیند.

2- فراهم آوردن تسهیلات آموزشی در ساحه تحقیقات علمی برای استادان.

برای برآورده شدن این مأمول موارد آتی به منصفه اجرا قرار داده می شود:

- در قدم اول برای اعضای کادر علمی در وزارت تحصیلات عالی، کورس های آموزشی تحقیقات علمی به منظور تربیه مربیان در این زمینه دایر می گردد.

- در قدم دوم در سطح پوهنتونها کورس های آموزشی تحقیقات علمی دایر و از این طریق تعدادی از استادان پوهنخی ها آموزش می بنند.

- استادانی که کورس های فوق الذکر را فرا می گیرند آنرا در پوهنخی ها پیش می برند.

3- درآمد مالی

از آنجایی که استادان پوهنتونها در جنب تدریس، در راستای انجام تحقیقات علمی نیز مکلفیت دارند و کذا تحقیقات علمی تنها منوط به ترفیعات علمی استادان نبوده بلکه می تواند شامل پروژه های تحقیقات موسسات دولتی و خصوصی نیز می باشد، بنا بر این وجوه مالی حاصله از مدرک تحقیقات علمی در تأمین حق الزحمه استادان، بهبود وضع اکادمیک دیپارتمنت ها و پوهنخی ها مورد استفاده قرار می گیرد.

4- فراهم آوری تسهیلات برای استفاده از نتایج تحقیقات علمی:

موارد آتی در تحقق مأمول فوق مد نظر گرفته شود:

- کمیته های تحقیق پوهنخی ها با وزارت خانه ها و موسسات ذیربط ارتباطات علمی را برقرار سازند.

- نتایج تحقیقات علمی از طریق وبسایت، مجلات علمی و تدویر کنفرانس های علمی- مسلکی مشترک با وزارت خانه ها و موسسات ذیربط نشر و رایه گردد.

- پوهنتونها تسهیلات لازم (انترنت، کتب و غیره) را فراهم نماید.

5- تحکیم روابط علمی و مسلکی بین اعضای کادر علمی پوهنتونها و مؤسسات تحصیلات عالی:

به این منظور اعضای کمیته های تحقیق پوهنخی ها جهت تبادل تجارب علمی در راستای تحقیقات علمی به منظور تحکیم روابط علمی و مسلکی جلسات، کنفرانسها و سمینارهای مشترک علمی را دایر می نمایند.

6- سمت دهی تحقیقات علمی در ساحات مختلف به منظور رشد و انکشاف علوم و رفاه جامعه:
راه انداختن تحقیقات علمی در پوهنتون‌ها به منظور حل مشکلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی زمینه رشد و انکشاف علوم و رفاه جامعه را مساعد می‌سازد.

پلان کار

اهداف:

الف- هدف عمومی:

تقویه تحقیقات علمی در پوهنتون ها و مبادرت به علم آفرینی در کشور.

ب- اهداف اختصاصی:

1. رشد و انکشاف مهارت‌های اعضای کادر علمی و بلند بردن ظرفیت های آنان در عرصه تحقیقات علمی هدفمند و مورد نیاز کشور به شمول تحقیقاتی که غرض ترفیعات علمی اجرا می شود با معیارهای منطقی و جهانی.
2. فراهم آوری تسهیلات لازم برای اعضای کادر علمی، جهت انجام کارهای علمی و تحقیقاتی در پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی کشور.
3. استفاده از نتایج و دست آوردهای تحقیقات علمی در رشد و انکشاف علمی، مسلکی، اقتصادی، اجتماعی و رفاه جامعه.

مقاصد	فعالیت‌ها	زمان	اجراء کننده	منابع	نتایج متوقعه
1) ایجاد بورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی تحت ریاست معینیت علمی	1-1-1 تطبیق پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی افغانستان	جریان دارد	بورد تحقیقات علمی		
	1-1-1 تطبیق پلان کاری بورد تحقیقات علمی				
	2-1-1 همکاری با پوهنتون ها در فراهم آوری منابع مالی در بخش تحقیقات علمی.	دوامدار	بورد تحقیقات علمی		
	3-1-1 جستجوی راه‌های تقویة تحقیقات علمی در پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی، مطابق پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی افغانستان.	دوامدار	بورد تحقیقات علمی		
	4-1-1 تشریک مساعی با آمریت‌های انسجام تحقیقات علمی(مرکز تحقیقات علمی) در پوهنتون‌ها جهت بهبود وضعیت تحقیقات علمی.	دوامدار	بورد تحقیقات علمی		
	5-1-1 تدقیق و بررسی میتودولوژیک پیشنهادات پروژه‌های تحقیقاتی که از بودجه انکشافی وزارت تحصیلات عالی تمویل می شوند.	عندالموقع	بورد تحقیقات علمی		اصلاح، رد و تایید پروژه تحقیق
	6-1-1 اشتراک اعضای بورد در جلسات کمیته‌های تحقیقات علمی پوهنچی‌ها.	حسب ضرورت	بورد تحقیقات علمی		

		بورد تحقیقات علمی	دوامدار	7-1-1 نظارت از تطبیق محتوای پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی افغانستان.	
ارتقای مهارت تحقیقی استادان	بودجه انکشافی	بورد تحقیقات علمی	دوامدار	8-1-1 تدویر کورسهای کوتاه مدت برای انکشاف ظرفیت‌های تحقیقی.	
				9-1-1 تشخیص و گزینش آثار برجسته علمی- تحقیقی سال، مطابق طرزالعمل، به منظور قدردانی و اعطای مکافات.	
تاسیس آمریت انسجام تحقیقات علمی	بودجه عادی پوهنتون	ریاست پوهنتون	یک سال (برای پوهنتون‌های که هنوز آمریت انسجام تحقیق ندارند)	1-2 ایجاد تشکیل اداری آمریت انسجام تحقیقات علمی به پیشنهاد پوهنتون و منظوری وزارت تحصیلات عالی	2) ایجاد آمریت انسجام تحقیقات علمی در پوهنتون‌ها
	بودجه عادی پوهنتونها		یک سال	2-2 استخدام آمر، کارشناسان، کارمند اداری و خدماتی	
	بودجه عادی پوهنتون‌ها	ریاست پوهنتون	بعد از تاسیس آمریت انسجام تحقیقات علمی	3-2 اجراءات بر اساس لایحه وظایف پرسونل آمریت انسجام تحقیقات علمی	
				2-4 اجرای پروژه‌های تحقیقات علمی برای سکتور دولتی و خصوصی و استفاده از عواید آن در مطابقت با مقررة استقلالیت مالی پوهنتون‌ها	
ایجاد کمیته‌های تحقیق پوهنخی		ریاست پوهنتون	یک ماه	1-3 تعیین اعضای مجرب در کمیته تحقیقات علمی پوهنخی‌ها به تأیید شورای علمی پوهنخی‌ها	3) ایجاد کمیته‌های تحقیقات علمی در پوهنخی‌های پوهنتون‌ها (عجالتاً پوهنتون‌های طبی کابل و تعلیم و تربیه شهید استاد ربانی در سطح پوهنتون ایجاد نمایند)
		ریاست پوهنخی	دوامدار	2-3 اجراءات بر اساس لایحه وظایف	
		ریاست پوهنخی	یک ماه	3-3 طرح پلان پروژه‌های تحقیقاتی در سطح دیپارتمنت‌ها	
		ریاست پوهنتون	دوامدار	4-3 پیشنهاد پروژه‌های مشخص تحقیقات علمی به آمریت انسجام تحقیقات علمی پوهنتون، جهت تمویل پروژه‌ها	

				3-5 اجرای پروژه های تحقیقات علمی برای سکتور دولتی و خصوصی و استفاده از عواید آن در مطابقت با مقررہ استقلالیت مالی پوهنتون ها	
	بودجه عادی	ریاست پوهنتون	یک سال	4-1 در نظر گرفتن فصل و باب در بودجه عادی برای اجرای پروژه های تحقیقات علمی	4) تمویل پروژه های تحقیقاتی تأیید شده در کمیته تحقیقات علمی پوهنخی و شورای علمی پوهنتون
		ریاست پوهنتون	دوامدار	4-2 جلب و جذب کمک های مالی خارج از بودجه عادی	
	بودجه انکشافی	وزارت تحصیلات		5-1 تعیین و توظیف ترتیب کنندگان رهنمود	5) تهیه رهنمود جامع برای انجام تحقیقات علمی
		بورد تحقیقات علمی		5-2 جمع آوری مراجع و مآخذ	
		وزارت تحصیلات عالی		5-3 تهیه وجوه مالی	
		وزارت تحصیلات عالی		5-4 چاپ و تکثیر رهنمود	
	بودجه انکشافی و عادی	بورد تحقیقات علمی	دوامدار	6-1 تدویر کورس های کوتاه مدت میتودولوژی تحقیق	6) ارتقای مهارتهای اعضای کادر علمی در اجرای تحقیقات علمی
	بودجه انکشافی	بورد تحقیقات علمی وزارت		6-1-1 تعیین و معرفی استادان جهت تدریس	
		بورد تحقیق		6-1-2 تهیه و تدوین نصاب درسی کورس	
		وزارت تحصیلات عالی		6-1-3 تدارک وجوه مالی و فراهم آوری تسهیلات	
		ریاست انکشاف برنامه		6-1-4 تنظیم اشتراک کنندگان	

		های علمی			
		ریاست انکشاف برنامه های علمی		5-1-6 تعیین مسئول تنظیم و تدویر کورس	
		بورد تحقیقات علمی		6-1-6 آغاز و ختم کورس	
		بورد تحقیقات علمی	ختم هر دوره	7-1-6 ارزیابی کورس	

لایحه وظایف مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی

وظایف مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی افغانستان حسب آتی است:

- 1- همکاری با پوهنتون‌ها در فراهم آوری منابع مالی در بخش تحقیقات علمی.
- 2- جستجوی راه‌های تقویة تحقیقات علمی در پوهنتون‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی مطابق پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی.
- 3- تشریک مساعی با آمریتهای انسجام تحقیقات علمی (مرکز تحقیقات علمی) در پوهنتون‌ها جهت بهبود وضعیت تحقیقات علمی.
- 4- تدقیق و بررسی میتودولوژیک پیشنهادات پروژه های تحقیقاتی که از بودجه انکشافی وزارت تحصیلات عالی تمویل می شود.
- 5- اشتراک اعضای مورد در جلسات کمیته های تحقیقات علمی پوهنخُی ها عندالضرورت.
- 6- نظارت از تطبیق محتوای پالیسی تحقیقات علمی تحصیلات عالی.
- 7- تدویر کورسهای کوتاه مدت برای ارتقای ظرفیت در ساحة تحقیقات علمی.
- 8- تشخیص آثار برجسته تحقیقی سال، مطابق طرزالعمل به منظور قدردانی و اعطای مکافات.

لایحه وظایف کمیته تحقیقات علمی پوهنخی ها

اعضای کمیته تحقیقات علمی پوهنخی‌ها توسط دیپارتمنت‌ها معرفی و از طریق شورای علمی پوهنخی تأیید می‌گردد. فعالیت‌های اعضای این کمیته در مکلفیت‌های درسی شان محاسبه می‌گردد.

بر اساس پالیسی تحقیقات علمی، اعضای کمیته تحقیقات علمی پوهنخی‌ها مکلف به اجرای وظایف ذیل می‌باشند:

- 1- مطالعه و بررسی پیشنهادهای تحقیقات علمی و آثار تحقیقی اعم از اصلی و فرعی، از نظر حقوقی، اخلاقی، مسلکی و میتودولوژیکی.
- 2- رایة مشوره‌های لازم در تهیه پلان کارهای تحقیقاتی.
- 3- رهنمایی و همکاری مسلکی با استادان در جستجوی مآخذ معتبر و ذیربط.
- 4- ارسال اثر تحقیقی اصلی و مقالات تحقیقی به استادان مرتبط به رشته، جهت ابراز نظر.
- 5- ارسال اثر تأیید شده تحقیقی- علمی به شورای علمی پوهنخی، غرض اجراآت بعدی.
- 6- برگزاری کنفرانسهای علمی- تحقیقی به همکاری آمریت انسجام تحقیقات علمی پوهنتون، پیرامون مسائل حاد کشور به سطح ملی.
- 7- اشتراک در کنفرانس‌های علمی و تحقیقی سایر نهادهای علمی و اکادمیک.
- 8- مطالعه مستمر مقالات تحقیقی منتشره در سطح ملی و بین المللی و ارسال آن به دیپارتمنت‌های ذیربط.
- 9- تدویر جلسات کمیته تحقیقات علمی پوهنخی، حداقل ماه یک بار.
- 10- تحکیم ارتباطات و همکاری‌ها با وزارت خانه‌ها و مؤسسات ذیربط به منظور بهبود تحقیقات در ساحات مورد نظر، از طریق آمریت انسجام تحقیقات علمی پوهنتون.
- 11- کاندید نمودن آثار برجسته تحقیقی سال، مطابق طرزالعمل گزینش بهترین اثر علمی- تحقیقی سال در تحصیلات عالی افغانستان، به بورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی به منظور قدردانی و اعطای مکافات.

لایحه وظایف آمریت انسجام تحقیقات علمی پوهنتون

(مرکز تحقیقات علمی پوهنتون)

این وظایف قرار آتی می‌باشد:

1. همکاری با کمیته‌های تحقیقات علمی پوهنخی‌ها، در برگزاری کنفرانسهای علمی و تحقیقی، در سطح ملی و بین المللی.

2. برقراری و تحکیم ارتباطات و همکاری ها میان کمیته تحقیقات علمی پوهنخی با وزارت خانه ها و مؤسسات ذیربط، به منظور استفاده از نتایج تحقیقات علمی در ساحات مختلف.
3. همکاری با کمیته های تحقیقات علمی پوهنخی‌ها، در کاندید نمودن آثار برجسته تحقیقی سال، مطابق طرزالعمل گزینش بهترین اثر علمی-تحقیقی سال در تحصیلات عالی افغانستان به مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی، به منظور قدردانی و اعطای مکافات.
4. درج آثار تحقیقی اعضای کادر علمی پوهنتون در دیتابیس و وبسایت پوهنتون.
5. جمع آوری گزارشها از کمیته های تحقیقات علمی پوهنخی‌ها.
6. رایه گزارش به معاونیت علمی پوهنتون.
7. تدویر کورس های میتودولوژی تحقیق برای استادان، حسب ضرورت، به همکاری کمیته های تحقیقات علمی پوهنخی‌ها.

طرزالعمل گزینش بهترین اثر علمی - تحقیقی سال در تحصیلات عالی افغانستان

به خاطر تشویق استادان در راستای انجام کارهای بهتر علمی-تحقیقی و به منظور انکشاف علوم، تکنالوژی و رفاه جامعه، این طرزالعمل در سه ماده ترتیب گردیده است:

ماده اول

معرفی بهترین اثر علمی-تحقیقی کاندید سال:

الف) پیشنهاد اثر علمی-تحقیقی کاندید سال از طریق دیپارتمنت ها به کمیته های تحقیق پوهنخی‌ها.

ب) تأیید اثر از طرف کمیته تحقیق پوهنخی و ارسال آن به آمریت انسجام تحقیقات علمی پوهنتون، جهت ارجاع آن به مورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی، به منظور گزینش نهایی.

ماده دوم

مواصفات گزینش بهترین اثر علمی-تحقیقی سال:

الف) مطابقت داشتن با معیارهای میتودولوژی تحقیقات علمی.

ب) بکر بودن اثر علمی-تحقیقی به سطح ملی.

ج) کمک به حل یکی از مشکلات عمده کشور.

د) قابلیت تطبیق نتایج آن در ساحه عمل.

هـ) تطابق داشتن با اقتضای جامعه.

و) رعایت جوانب حقوقی و اخلاقی.

ز) رایة گزارش اثر در بورد تحقیقات علمی وزارت تحصیلات عالی.

ماده سوم

تقدیر از محقق یا محققین اثر برگزیده:

الف) تفویض تقدیر نامه درجه اول به محقق یا محققین.

ب) طبع و نشر اثر برگزیده از طریق ریاست نشرات.